

Eelnõu kooskõlastamisel saabunud märkuste ja ettepanekutega arvestamine

Jrk nr	Arvamuse esitaja seisukoht	Siseministeeriumi seisukoht
Justiitsministeerium		
1.	<p>Eelnõu § 1 punktiga 1 soovitakse muuta ja ümber sõnastada KrMS-i 19. peatüki 8. jao 9. jaotis.</p> <p>Kordame mitteametliku koostöö raames esitatud seisukohta, et kriminaalmenetluse seadustik (KrMS) ei ole mainitud direktiivi ülevõtmiseks sobiv õigusakt ning eelnõus toodu tuleks reguleerida politseikoostööd reguleerivates õigusaktides.</p> <p>Kehtiva KrMS 19. peatüki 8. jao 9. jaotis reguleerib kriminaalmenetluse raames teabe ja jälitustoiminguga kogutud teabe vahetamise põhimõtteid Euroopa Liidu liikmesriikide vahel ning ei reguleeri muud politseikoostööd ja infovahetust (Europol, Interpol jne), selleks on vastavad sätted politsei ja piirivalve seaduses (PPVS-s).</p> <p>Kriminaalmenetluse seadustiku reguleerimisala sätestab KrMS § 1:</p> <p><i>(1) Käesolevas seadustikus sätestatakse kuritegude kohtueelse menethuse ja kohtumenetluse kord ning kriminaalasjas tehtud lahendi täitmisele pööramise kord.</i></p> <p><i>(2) Käesolevas seadustikus sätestatakse ka jälitustoimingute tegemise alused ja kord.</i></p> <p>Sestap võib juba KrMS § 1 tõlgendamisel asuda politseikoostööd soovimatult piirama, kui kogu koostöö regulatsioon tuua KrMS-i. Pealegi võib regulatsiooni esitamine KrMS-s jätta mulje, et direktiiv on üle võetud poolikult – üksnes kriminaalmenetlusega seonduva koostöö osas. Kuivõrd KrMS reguleerib kitsalt kriminaalmenetlust, oleks võimaliku rikkumismenetluse käigus sellisele väitele raske vastu vaielda.</p> <p>Muuhulgas juhime tähelepanu, et KrMS on üks konstitutsioonilistest kohtumenetluse seadustikest ning politseikoostöö reguleerimine sellises aktis ja osas, mis ei puutu</p>	<p>Mittearvestatud.</p> <p>Siseministeerium ei nõustu seisukohaga, et KrMS ei sobi Rootsi direktiivi ülevõtmiseks ning et regulatsioon tuleks viia politseikoostööd käsitlevatesse seadustesse. Põhjused on järgmised:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Kehtiva KrMS-i 19. peatüki 8. jao 10. (EN-s tehtud muudatustele eelnevalt 9) jaotis põhineb raamotsusel 2006/960/JSK, mille põhimõtted kattuvad Rootsi direktiivis sätestatuga. Direktiiv ei sisalda võrreldes raamotsusega uudseid põhimõtteid. Direktiivi eesmärgiks on muuta seni raamotsuses sisaldunud põhimõtete järgimine liikmesriikidele kohustuslikuks ja teabevahetus turvalisemaks. Seega ei saa Siseministeerium nõustuda seisukohaga, et raamotsuse kohaldamisala oli oluliselt kitsam direktiivi kohaldamisalast. 2) Kohane ei ole väide, et kehtiva KrMS-i 19. peatüki 8. jao 10 (EN-s tehtud muudatustele eelnevalt 9). jaotis reguleerib teabevahetust vaid kriminaalmenetluse raames. Kehtiva KrMS-i § 508⁷⁸ lõige 1 ei piira teabevahetust üksnes kriminaalmenetlusega, vaid hõlmab ka süütegude avastamist ja tõkestamist. (s.o ka kriminaalmenetluse eelset faasi). 3) Rootsi direktiiv ei reguleeri üksnes politseikoostööd. Direktiivi artikli 2 lõike 1 kohaselt osalevad teabevahetuses kõik liikmesriigi asutused, kes on riigisisese õiguse kohaselt pädevad

<p>kriminaalmenetlusse, võib tekitada ka normihierarhilisi anomaaliaid.</p> <p>Ehkki esialgu võib näida mugav kogu direktiiv üle võtta ühes õigusaktis, tuleks Eesti õiguskorra struktuuri säilitamiseks kriminaalmenetlusega mitteseotud politseikoostööd reguleerida muus sobivas õigusaktis, näiteks PPVS-s. Asjaolu, et direktiiviga kehtetuks tunnistatav raamotsus 2006/960/JSK oli tõesti kunagi üle võetud KrMS § 19. ptk 8. jao 9. jaotises (kriminaalmenetluse seadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus – 578 SE), ei tohiks viia praegu kehtiva õiguskorra struktuuri ja eelpool mainitud ohtude eiramiseni. Lisaks oli vana raamotsuse kohaldamisala oluliselt kitsam kui uuel direktiivil.</p> <p>Eelnevale tuginedes on meie hinnangul eksitav esitada eelnõus kavandatud regulatsioon tervikuna KrMS-i justiitskoostöö regulatsiooni juures, vaid KrMS-s tuleks reguleerida kriminaalmenetlust puudutav teabevahetus, politseikoostööd puudutav regulatsioon tuleks esitada PPVS-s. Palume eelnõu muuta.</p>	<p>kasutama volitusi ja võtma sunnimeetmeid süütegude tõkestamiseks, avastamiseks või uurimiseks. Eestis on sellised asutused sätestatud KrMS-i § 31 lõikes 1 (uurimisasutused).</p> <p>4) Teabevahetuse reguleerimine eraldi seaduses ei ole põhjendatud, kuna:</p> <p>a) KrMS-i regulatsioon on juba asjakohane ja hõlmab kõiki vajalikke aspekte, ent on direktiivi ülevõtmiseks, eeskätt rakendajate jaoks, liigabstraktne.</p> <p>b) Regulatsioon puudutab kriminaalmenetlust ja kõiki uurimisasutusi. Sätestades reeglid vaid PPVS-is, eeldaksime põhjendamatult, et nt Keskkonnaameti uurijate kohustused tuleneksid PPVS-st ja seda olukorras, PPVS § 1 lõige 1 sätestab, et PPVS-i reguleerimisala on politsei ülesannete, õiguste, korralduse ja politseiteenistuse õiguslike aluste reguleerimine.</p> <p>5) KrMS ei ole ainult kohtumenetluse seadus. Ehkki kriminaalmenetlus kulmineerub reeglina kohtumenetlusega, ei ole vähemtähtis sellele eelnev kohtueelne etapp, kus tõendeid kogutakse – täpsemalt kohtus hinnatavate tõendite kujunemine. Seetõttu sätestab KrMS-i § 1, et KrMS reguleerib ka kuritegude kohtueelse menetluse korda. Kuna KrMS reguleerib ka menetluse kohtueelset etappi, mille raames suur osa teabevahetust toimubki (kohtumenetluses otse tõendina kasutatavate menetlusdokumentide edastamist reguleerivad valdavalt muud õigusaktid, nt direktiiv 2014/41/EL, mis käsitleb Euroopa uurimismäärust kriminaalasjades), on oluline seaduse tasandil sätestada kõikidele uurimisasutustele selged reeglid, mis võimaldavad jälgida tõendi kujunemise õiguspärasust.</p> <p>6) Teave, mida kõnesoleva regulatsiooni alusel vahetatakse, on lahutamatu seotud Eesti või teise EL-i liikmesriigi läbiviidava kriminaalmenetlusega. Teabevahetuse aluseks peab olema aset</p>
---	---

		<p>leidnud kuritegu, sh kavandatud või eesmisev, mistõttu puudutab valdav osa teabevahetust just käimasolevaid kriminaalmenetlusi. Kui kriminaalmenetlust veel läbi ei viida (eeskätt kuritegude tõkestamise faas), omab teabevahetus tugevat sidet kriminaalmenetlusega selle alustamise aspektis, nt jälituslubade puhul – mille alusel on need antud, millele on kohus kaalutlusotsuse tegemisel tuginenud, millest tulenevalt on isik kahtlustatava staatuses jne.</p> <p>7) Eelnõus kavandatud regulatsioon ei ole esitatud KrMS-i justiitskoostöö regulatsiooni juures. KrMS-i 19. peatükk „Rahvusvaheline koostöö kriminaalmenetluses“ hõlmab KrMS-i § 433 lõike 1 kohaselt riikide vastastikust abi kriminaalasjades, mis ei piirdu pelgalt justiitskoostööga. Samuti ei sea koostööle kitsendusi 19. peatüki 8. jao „Koostöö kriminaalmenetluses Euroopa Liidu liikmesriikide vahel“ sätted. Ehkki 8. jao esimeste jaotiste sätted reguleerivad justiitsasutuste tööd, on 10. (endine 9) jaotis selgelt suunatud just uurimisasutuste koostöö reguleerimisele. Ja seda, nagu eelnevalt märgitud, eelnõukohaselt samas ulatuses nagu kehtivas KrMS-s.</p>
2.	<p>Eelnõu § 1 p 1 (KrMS § 508⁷⁸ lg 7) – kõnealune lõige sätestab, et kui teabe Euroopa Liidu liikmesriigile või Europolile edastamiseks peab olema käesoleva seadustiku § 214 kohaselt kohtu või prokuratuuri luba (edaspidi <i>teabevahetusluba</i>), tagab kohus või prokuratuur selle taotluse lahendamise ööpäev ringi. Seletuskirjas on märgitud järgmist: „Rootsi direktiivikohane teabevahetus on mõeldud toimuma reeglina EL-i liikmesriikide ühtsete kontaktpunktide kaudu, kes töötavad ööpäev ringi, omavad juurdepääsu kogu uurimisasutuste teabele ja terviklikku ülevaadet riigi operatiivsest õiguskaitsealasest rahvusvahelisest teabevahetusest. Uurimisasutuste struktuurüksustele sellist võimekust ette nähtud ei ole.“</p> <p>Siiski soovetakse eelnõuga sätestada eelmises lõigus nimetatud võimekus prokuratuurile ja</p>	<p>Antud selgitus:</p> <p>1) Ööpäevaringse valmisoleku tagamise ja ettepaneku kasutada „ööpäev ringi“ asemel mõistet „viivitamatult“ osas selgitame, et:</p> <ul style="list-style-type: none"> - direktiivist tulenevate teabevahetuse tähtaegade järgimiseks (aga ka direktiivikonformseks sõnastuseks) on tarvilik ette näha ööpäevaringne valmidus. Mõiste „viivitamata“ võimaldab liigset määramatust ja laia tõlgendust EL õigusest tuleneva kohustuse täitmisel (puhkuste perioodil kuu aja jooksul taotluse läbivaatamine võib olla ka viivitusteta tegutsemine). - Ööpäevaringne valmisolek ulatuses, mida tingib direktiivikohane

<p>kohtule – „tagab kohus või prokuratuur selle taotluse lahendamise ööpäev ringi“. Taotluse lahendamine ööpäev ringi võib olla võimalik uurimisasutuse puhul, mille töö toimub vahetustega, aga mitte kõnealuses normis sätestatud asutuste puhul.</p> <p>Ühtsele kontaktpunktile esitatud teabetaotluste kiire menetlemise tagamiseks näeb Rootsi direktiiv ette selged tähtajad, mis võtavad arvesse taotluse kiireloomulisust ja uurimisasutuse juurdepääsu vastavale teabele. Rootsi direktiivi artikli 5 lõike 1 kohaselt (sama regulatsioon toodud eelnõukohases KrMS § 508⁸³ lõikes 1 ja lõike 2 punktides 1 ja 2) peab EL-i liikmesriik tagama teiselt riigilt saabunud teabetaotlusele vastamise üldreeglina seitsme päeva jooksul (kehtiva KrMS § 508⁸¹ lõikes 3 sätestatud 14 päeva asemel). Kiireloomulise taotluse puhul tuleb vastata:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kaheksa tunni jooksul, kui tegemist on otse juurdepääsetava teabega (sama tähtaeg sätestatud kehtiva KrMS-i § 508⁸² lõikes 1); • kolme päeva jooksul, kui tegemist on kaudselt juurdepääsetava teabega ehk teabega, mille saamiseks peab uurimisasutus tegema päringu (nt KrMS § 215 lõikele 1 tugineva nõudekirja). <p>Seejuures tuleb silmas pidada eelnõukohase KrMS- i § 508⁷⁸ lõikes 7 rõhutatut, st kohustust saada kohtueelse menetluse andmete avaldamiseks luba prokuratuurilt. Nimetatud luba või sellest keeldumine tuleb saada eelnimetatud tähtaegade jooksul.</p> <p>Seletuskirjas märgitakse: „Ehkki teabetaotlusele vastamise tähtajast on võimalik kõrvale kalduda, on see lubatav vaid erandjuhtudel, milleks on näiteks olukord, kui prokuratuur või kohus vajab teabevahetusloa andmise üle otsustamiseks taotluses tõstatatud küsimuste ulatuslikkuse või keerukuse tõttu lisaaega. Teabetaotluste tähtaegne lahendamine õigusasutuste poolt on võimalik õigusasutuse ühtse kontaktpunkti ruumides füüsilise kohaloleku korral või siis, kui õigusasutus on funktsionaalselt kättesaadav näiteks telefoni teel^[1].</p> <p>Olukorrad, kus uurimisasutusel tuleb teabetaotlusele vastamiseks küsida luba prokuratuurilt, või veel enam – kohtult, on pigem erandlikud. Seetõttu tuleb käesoleval ajal</p>	<p>teabevahetus, peaks justiitsasutustel olemas olema juba täna (valveaja sätete kohaselt). Vastasel juhul mõnaksime, et ka kaalukatel juhtudel ei ole riik täna valmis töövälisel ajal reageerima (nt kiireloomuliste jälituslubade väljastamine, vahi alla võtmised, edasilükkamatud läbiotsimismäärused jne). Direktiivikohase teabevahetuse mahtu, mis nõuab sekkumist töövälisel ajal, on keeruline prognoosida, kuna tegemist on ette nähtamatu vajadusega. Tõenäoliselt on tegemist siiski harva esineva nähtusega seetõttu, et:</p> <p>a) Teabevahetuse taotluse täitmiseks on reeglina aega 7 päeva. Teabevahetuse taotluse täitmine peab toimuma kiireloomuliselt (s.o 8 tunni jooksul) vaid äärmiselt põhjendatud ja kaalukatel juhtudel siis, kui tegemist on uurimisasutusel olemasoleva teabega. Teabe omaniku ja justiitsasutuse kohustus on sellisel juhul vaid teabe väljastamise üle otsustamine (kas oht menetlusele või isikule kaalub üle teise riigi objektiivse teadmishajaduse), mitte vastuse koostamine. Viimase tagab ühtne kontaktpunkt;</p> <p>b) Valdav osa teabevahetust toimub ka täna tööpäeva raames (teabevahetus toimub EL liikmesriikidega, kes asuvad kokku kuni 3 ajatsoonis: GMT, GMT+1, GMT+2). Olukorrad, kus teavet on vaja kiireloomuliselt vahetada öistel tundidel, on äärmiselt erandlikud.</p> <p>2) Asjaolu, et Rootsi direktiivi kohase teabetaotluste alusel saadud teabe osas puudub vaikimisi luba selle menetluses kasutamiseks, ei tähenda, et reeglina vahetatakse selle raames kriminaalmenetluse vaates suvalist või sellega vähest seost omavat teavet. Põhimõtet tuleb mõista selliselt, et ehkki</p>
--	---

[1] Rootsi direktiivi põhjendus nr 28.

<p>ja tulevikus tagada õigusasutuse kättesaadavus näiteks telefoni teel, sest Eestis ei asu uurimisasutused õigusasutusega samas hoones. Üldreeglina ei ole Rootsi direktiivi alusel tehtud teabetaotluste alusel saadud teave menetluses kasutatav ning Europoli andmetel moodustavad 80% SIENA kaudu esitatud teabetaotlustest küsimused, kas EL-i liikmesriigil on isiku X kohta teavet või mitte.^[2] Sellest hoolimata tuleb prokuratuuril ja kohtul vastav võimekus tagada. Kuigi reageerimise tagamine õigusasutuse poolt on praktikas tagatud nn valveprokuröride ja -kohtunike näol, on vastav avalikult kättesaadav õiguslik regulatsioon, s.o kohtute seaduse § 6 lõikes 4 sätestatud kohtuniku valveaeg ja prokuratuuriseaduse § 22² lõikes 1 sätestatud prokuröri valveaeg ehk aeg, mil isik peab olema töövälisel ajal kättesaadav ettenägematute või edasilükkamatute teenistusülesannete täitmiseks, Rootsi direktiivi ülevõtmise jaoks liiga üldsõnalised.“</p> <p>Eelnõu seletuskiri ei sisalda prognoosi, kui erandlikud need seletuskirjas märgitud olukorrad olla võiksid. Seetõttu tuleb seletuskirja analüüsiga täiendada, milles sisalduks ka vastus küsimusele - kui palju suureneks töökoormus? Seletuskirjas märgitakse, et „Kavandatavad muudatused võivad mõnevõrra puudutada ka kohtunikke. Eeskätt nelja esimese astme kohtu – Harju Maakohus, Tartu Maakohus, Pärnu Maakohus ja Viru Maakohus, kohtunikke, kes tegelevad kriminaalasjade lahendamisega. Teabetaotlustega seoses võib tekkida vajadus lahendada kohtute pädevusse kuuluvaid taotlusi, kuid eelnõu koostajad peavad seda vähetõenäoliseks.“</p> <p>Seletuskirjas toodu kohaselt on Europoli andmetel teabevahetus SIENA-s pidevas tõusutrendis. Seda eeskätt seetõttu, et piiriülesest raskest kuritegevusest enim mõjutatud EL-i liikmesriigid on avastanud selle kasutegurid. 2021. aastal on SIENA kaudu:</p> <ul style="list-style-type: none"> •algatatud uusi juhtumeid 123 000 (kasv 2020. aastaga võrreldes 38%); •vahetatud 1,54 miljonit operatiivsõnumit (kasv 2020. aastaga võrreldes 22%); •ühendatud 2400 pädevat riiklikku asutust 51 riigist ja 14 rahvusvahelist organisatsiooni või asutust; •ühendatud on üle 19 000 lõppkasutaja. 	<p>tegemist ei ole tõendusteabe vahetamise põhiinstrumendiga (eeskätt allika- ja menetluskaitse huvidest lähtuvalt) – vastav teave tuleb endiselt taotleda nt Euroopa uurimismäärusega (EIO) – on Rootsi direktiivi päring nõ sihistatud EIO aluseks. Samuti võib Rootsi direktiivi kohases päringus või vastuses ette näha, et vahetatavat teavet võib kasutada kohtumenetluses tõendina. Eeltoodu vähendab oluliselt halduskoormust, võimaldades saada EIO-ga samalaadse tulemuse vähem bürokraatlikult ja kiiremini.</p> <p>3) Seda kui palju suureneb töökoormus direktiivi ülevõtmise järgselt, ei ole võimalik prognoosida, tegemist oleks spekulatsiooniga, sest:</p> <p>a) võimatu on ennustada, kui suur osa tulevastest teabetaotlustest puudutab käimasolevaid menetlusi (vaid nende osas on tarvilik saada prokuratuuri luba või kohtumenetluses olevate ja selle raames teatavakssaanud teabe osas kohtu luba). Vastavat teavet senise teabevahetuse osas saab omada justiitsministeerium, kelle valitsemisala asutused on pädevad selliste lubade andmiseks. PPA kogemusele tuginedes, on tegemist pigem harvaesineva vajadusega (PPA teabevahetuse aastane maht on seni ca 230 000 ühikut, s.o saadetud ja laekunud sõnumid). SIENA teabevahetuse tõusutrend seda muuta ei tohiks, sest valdav osa teabetaotlusi on täidetavad nn registerpäringute abil, milleks justiitsasutuse luba vajalik pole.</p> <p>b) ehkki SIENA teabevahetus on tõusutrendis ja juba praegu moodusavad Europoli andmetel 80% SIENA kaudu esitatud teabetaotlustest küsimused, kas EL-i liikmesriigil on isiku X kohta teavet või mitte, peitub selle põhjus suuresti asjaolus, et objektiivne õigus ei näe ette, et teisele liikmesriigile teabetaotluse esitamisel peab olema</p>
--	--

^[2] Europoli ettekanne. Prüm II määruse ülevõtmise teemaline konverents, 30. aprillil 2024. a, Brüsselis.

<p>Oletame, et 123 000 juhtumi puhul on vaja prokuratuuri luba 10% juhtudest, see tähendab, et prokuratuur peaks aastas vaatama läbi ja väljastama 12300 luba. Oletame, et kohtu luba on vaja 2% juhtudest, see on 2460 luba aastas, 205 luba kuus ning ca 47 luba nädalas. Seetõttu ei saa Justiitsministeerium nõustuda, et selline lubade väljastamine mõjutaks kohtu senist tööd võid mõnevõrra (taotlus tuleb vaadata läbi, tutvuda materjalidega ja teha otsustus) ning seletuskirjas märgitud tuleb täpsustada.</p> <p>Lisaks tekivad järgmised küsimused - kas telefonitsi on võimalik vahetada sellist informatsiooni, nt jälitusteavet puudutavat üle küsida, kui kohtul on lisaküsimusi loa andmise või andmisest keeldumise otsustamiseks? St kas saab eeldada, et valvekohtunik või eeluurimiskohtunik peaksid telefonitsi nt kell 03.00 suhtlema kontaktpunktiga avatud sidekanalit pidi? Ka neid küsimusi peab seletuskirja täiendades kindlasti käsitlema. Olete seletuskirjas negatiivse mõjuna välja toonud selle, et eelnõuga tekib kohustus tagada operatiivses teabevahetuses osalemise võimekus ööpäev ringi. Selles osas markeerime, et ka kohtud on kõnealuse eelnõu sihtrühm ja väljatoodud negatiivse mõjuga seoses ei ole kohtutega üldse arvestatud. Kokkuvõttes on Justiitsministeeriumi jaoks äärmiselt küsitav eelnõuga sätestatav eesmärk, et kuigi luuakse ka taotlusele vastamise tähtaegu puudutav regulatsioon, siis peavad prokuratuur ja kohus tagama teabevahetusloa taotluse lahendamise ööpäev ringi. Sellest tulenevalt teeme ettepaneku eelnõu muuta ja lõikes 7 kasutada „ööpäev ringi“ asemel kasutada „viivitamatult“. Eelnõu sõnastuse muutmisel jäävad asjakohaseks meie käesolevas märkuses esitatud küsimused, mida palume seletuskirjas kajastada.</p>	<p>põhjendatud alus eeldada, et sellel teisel liikmesriigil sellist teavet on. Direktiivi ja KrMS muudatusega 508⁹³ lg 1) selline nõue kehtestatakse.</p> <p>4) Jälitusteabe osas selgitame, et:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jälitusteabe puhul ei ole <i>a priori</i> tegemist riigisaladusega, pigem vastupidi. Vabariigi Valitsuse määruse „Riigisaladuse ja salastatud välisteabe kaitse kord“ § 6 lõike 1 punkti 2¹ kohaselt on riigisaladuseks jälitusasutuse poolt KarS-i 8., 15., 16. ja 22. peatükis sätestatud kuritegudes (inimsuse, riigi ja avaliku rahu vastased ning üldohtlikud süüteod) ning Kaitsepolitsei ameti uurimisalluvuses olevates kuritegudes jälitustoiminguga kogutud teave, kui selle avalikuks tulek võib kahjustada Eesti Vabariigi julgeolekut. Eeltoodu tähendab (koosmõjus sellega, et direktiiv ei kohaldu julgeolekuteabe vahetamisele), et kui riigisaladuse vahetamist aset ei leia, on see vahetatav telefonitsi. Teabele, mis on riigisaladuseks (nt viidatud määruse § 6 lg 2 - andmed salajasele koostööle kaasatud isiku identiteedi kohta) kohalduvad riigisaladuse käitlemise nõuded aga sellist teavet ei peaks reeglina teise liikmesriigiga vahetama. - Justiitsasutusi puudutab teabe väljastamise lubatavuse üle otsustamine ning valdaval osal juhtudest on uurimisasutuse poolt sellise otsuse taotlemine ja justiitsasutuse kaalutusotsuse väljendamine (luba või keeld andmeid teisele riigile edastada), võimalik riigisaladust avaldamata. - Olukordades, kus teabevahetuse taotluse raames andmete avaldamise üle otsustamiseks on tarvilik tutvuda konkreetset riigisaladusega (mitte seda mh sisaldava teabega) või seda üle küsimise raames avaldada, siis tuleb seda teha riigisaladuse käitlemise nõuete kohaselt (st
---	---

		<p>reeglina ametiruumides asuva tehnikavahendi kaudu, ent mitte ainult). Sellise olukorra esinemine on aga äärmiselt vähetõenäoline, mis mõistagi ei tähenda, et selle saaks jätta õiguslikult reguleerimata.</p>
3.	<p>SIENA-ga kaasnevad kulud. Puudub selgus, millised kulud võivad kaasneda SIENA kasutusele võtmisega, mis tingimused selleks peavad olema täidetud jms.</p> <p>Samuti ei ole vanglad käesoleval hetkel valmis 24/7 teabevahetuseks, kui see peaks puudutama salastatud teavet või vajama tõlketeenust.</p> <p>Vanglate teabe- ja uurimisosakondade ametnikud ei viibi 24/7 vanglas kohapeal.</p> <p>Väljaspool tavapärast tööaega reageerib vajadusel valves olev ametnik ja info edastamise kiirust võib mh mõjutada see, kas selleks on vaja minna vanglasse või mitte.</p> <p>Palume eelnõu seletuskirja täiendada infoga kulude kohta, samuti palume käsitleda ka SIENA kasutusele võtmise tingimusi.</p>	<p>Antud selgitus:</p> <p>1) Ööpäevaringse teabevahetuse osas selgitame, et:</p> <ul style="list-style-type: none"> - juurdepääs vanglate poolt sisestatud teabele, mis asub infosüsteemis POLIS, on ühtsele kontaktpunktile tagatud ka praegu. Vanglate panus sellist teavet sisaldava päringu täitmisel seisneks eeskätt teabe edastamise kooskõlastamises või sellest keeldumises. Otsuse teatavakstegemisega ühtsele kontaktpunktile peaks valves olev ametnik suutma tagada. Selle, kas kirjeldatud otsuse võib langetada valves olev ametnik või peab ta selleks saama loa teabe kogunud ametnikult, peaks reguleerima asutusesiselt (vt JUM 5. märkuse selgitused). - Tõlketeenuse tagamine on ühtse kontaktpunkti ülesandeks, kuna teabevahetuse korraldamise eest vastutavad nemad (vt JUM 6. märkuse selgitused). Seejuures tuleb aga märkida, et direktiivi ülevõtmise ajal on Europolil valminud SIENA masintõlke rakendus, mis võimaldab tõlkida kõiki teateid eesti keelest inglise keelde ja vastupidi, sh teistest keeltest inglise keelde ja vastupidi. Puuduliku keeleoskuse puhul on esmalt võimalik kasutada nimetatud tõlkemooduli abi ning kui tulemus on endiselt arusaamatu, on ühtse kontaktpunkti ülesandeks korrektse tõlke tagamine. Seda ööpäevaringselt. - Ühtlasi toonitame, et ööpäevaringne valmisolek tuleb küll tagada, ent eluliselt ei ole tõenäoline, et teabevahetus toimub suures osas

		<p>töövälisel ajal (vt JUM 2. märkuse selgitused).</p> <p>2) SIENA kasutuselevõtuga kaasnevate rahaliste kulutuste osas selgitame, et:</p> <ul style="list-style-type: none"> - SIENA kasutuselevõtt ei too kaasa vahetuid rahalisi kulutusi siis, kui asutusel on akrediteeritud (RES) võrk ja seadmed ning vastava taseme ühendus SMIT-ga. Eelkirjeldatud juhul toimub ühenduse loomine koostöös SMIT ja vastavale asutusele teenust osutava xMIT vahel. - Kui asutusel vastavat ühendust-võrku-seadmeid ei ole, tuleb need luua ja akrediteerida. Turvanõuetele vastava võrgu ehitamine nõuab vahendeid. PPA ei ole oma (rahastus)projektides ette näinud teiste asutuse liidestuste rahastamist. Kuna SIENA kasutamine AK tasemel on võimalik mobiilseadme kaudu (nt PPA võrgus olev sülearvuti), on võimalik nõuetele vastav ühendus tagada seeläbi, et asutusele võimaldatakse nõutava ühendust-võrk-seadmed komplekti kasutamine. Vastav kasutamiskokkulepe tuleb saavutada asutuste omavaheliste läbirääkimiste käigus.
4.	<p>Põhiseaduspärasuse analüüs – eelnõu seletuskirja 2.3. osas on käsitletud eelnõu põhiseaduspärasust. Olete välja toonud PS-s sätestatud põhiõigused, mida eelnõuga kavandavad muudatused riivata võivad ning esitanud järgmise kokkuvõtte:</p> <p>„Kokkuvõttes võib isikuandmete edastamine teisele EL-i liikmesriigile riivata mitmeid PS-is sätestatud põhiõigusi, eriti eraelu puutumatuse, isikuandmete kaitse, tõhusa õiguskaitse ja õiglase kohtumenetluse, turvalisuse ja vabaduse ning isikupuutumatuse õigusi. Sellise andmete edastamise korral peavad olema tagatud seaduslikud alused, proportsionaalsus ja piisavad kaitsemeetmed isikute põhiõiguste kaitseks. Eelnõuga nähakse ette selged reeglid teabevahetuseks ning kontrollimeetmed, mis võimaldavad ennetada ja tuvastada vigu</p>	<p>Arvestatud.</p> <p>Seletuskirja põhiseaduspärasuse analüüsi täiendatud.</p> <p>Märgime seejuures, et kuna eelnõuga ei muudeta kehtivat õigust määral, mis nõuaks ulatuslikku põhiseaduspärasuse analüüsi, on seletuskirjas keskendutud peamiselt isikuandmete edastamisele, võttes arvesse, et isikuandmete edastamine EL-i liikmesriikide vahel on juba olemasoleva õigusliku raamistiku osa. Eelnõu üksnes täpsustab kehtivaid andmekaitsemeetmeid.</p> <p>Lisaks on analüüsitud teisi põhiõiguste riiveid, mida teabevahetus võib kaasa tuua, näiteks:</p> <ul style="list-style-type: none"> - eraelu puutumatuse riive - privaatsuse riive,

	<p>andmetöötles. Seega on eelnõu PS-ga kooskõlas.“</p> <p>Palume seletuskirja täiendada ning esitada analüüs ja sisuline argumentatsioon, mille alusel on jõutud järeldusele, et käesolev eelnõu on PS-ga kooskõlas.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - õigusriigi ja proportsionaalsuse põhimõtte riive - sõnumisaladuse riive - turvalisuse ja vabaduse õiguste riive <p>pidades seejuures silmas, et vastavate põhiõiguste kaitse on juba sätestatud KrMS-is.</p> <p>Eelnõu tagab, et teabevahetusel on täidetud põhiseadusest tulenevad nõuded seaduslikkuse, proportsionaalsuse ja õiguskaitse kohta.</p>
5.	<p>Eelnõu § 1 p 1 (KrMS § 508⁷⁸ lg 3 p 1) – kõnealuses normis on sätestatud otse juurdepääsetav teave – andmekogu andmed, millele on ühtsel kontaktpunktil või uurimisasutusel juurdepääs.</p> <p>Seletuskirjas lk 11 on selgitatud järgmiselt: „Otse juurdepääsetav teave on andmekogus olev teave, millele on ühtsel kontaktpunktil ja uurimisasutusel juurdepääs. Rootsi direktiivi põhjenduse nr 28 kohaselt peaks ühtsel kontaktpunktil olema juurdepääs kogu teabele, mis on kättesaadav tema liikmesriigis, sealhulgas kasutajasõbralik juurdepääs kõigile asjakohastele EL-i ja rahvusvahelistele andmebaasidele ja platvormidele kooskõlas kohaldatavas EL-i ja liikmesriigi õiguses sätestatud korraga.“</p> <p>Esmalt palume seletuskirjas selgitada, miks on laiendatud otse juurdepääs andmekogus olevale teabele lisaks ühtsele kontaktpunktile ka uurimisasutusele, kui direktiiv seda enne ei näe. Samuti palume muuta eelnõus termini „otse juurdepääsetav teave“ definitsiooni selliselt, et termini tegelik sisu definitsioonist selguks - teise liikmesriigi ühtsel kontaktpunktil ei ole juurdepääsu Eesti andmekogudes olevatele andmetele, vaid andmetele on juurdepääs vastava riigi ühtsel kontaktpunktil, kes need teise riigi kontaktpunktile edastab.</p>	<p>Antud selgitus.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Otse juurdepääsetava teabe puhul tuleb lähtuda eelnõus sätestatust (seletuskirjas viga parandatud) – tegemist on teabega, millele on juurdepääs ühtsel kontaktpunktil või uurimisasutusel. Uurimisasutuste juurdepääsu teabele ei ole võrreldes direktiivi ega siseriikliku õigusega kavas laiendada – juurdepääs andmebaasidele ja neis olevale teabele (nii asutuse kui kasutajagrupiti) säilib senises ulatuses. 2) Ühtse kontaktpunkti teabele juurdepääsu osas selgitame, et valdavale osale infosüsteemis POLIS olevatele ja selle kaudu juurdepääsetavatele andmetele on ühtsel kontaktpunktil juurdepääs olemas. Kuna SIM ei saa uurimisasutusi sundida võtma kasutusele ühtset infosüsteemi (nt POLIS, mida osad uurimisasutused kasutavad ja millele SIM saab võimaldada juurdepääse ning mis on ka kavas), on eelnõukohases KrMS-i § 508⁸⁶ lõike 2 punktis 1 ette nähtud, et ühtse kontaktpunkti töös peavad osalema kõigi uurimisasutuste esindajad. See on vajalik mh selle tõttu, et neil on juurdepääs enda asutuse kasutuses olevatele infosüsteemidele, sh rahvusvahelistele valdkonnaspetsiifilistele. <p>SIM hinnangul tasub kaaluda siseriiklikult erinevate asutuste kontaktpunktide (eeskätt PPA ja EMTA) konsolideerimist, ent tegemist on eeskätt asutuste enda töökorralduse ja ressursikasutuse küsimusega (seondub RAM märkusega nr 3, 4).</p>

		<p>3) Samuti toonitame, et teise liikmesriigi ühtsel kontaktpunktil ei ole juurdepääsu Eesti andmekogudes olevatele andmetele. Nendele andmetele on juurdepääs vaid Eesti ühtsel kontaktpunktil ja uurimisasutusel, kes need teise riigi kontaktpunktile edastab (sh keelenõudele vastavalt – Eesti infosüsteemis on teave eestikeelne). Mh eeltoodust tulenevalt on eelnõus läbivalt kasutatud mõistet „uurimisasutus“ Eesti kontekstis ja „õiguskaitseasutus“ teise liikmesriigi kontekstis ning mõistmaks, kas sättes on silmas peetud Eesti või teise liikmesriigi ühtset kontaktpunkti, tuleks seda lugeda koos sellele eelneva mõistega.</p>
6.	<p>Eelnõu § 1 p 1 (KrMS § 508⁷⁸ lg 10) – eelnõuga täiendatakse KrMS § 508⁷⁸ lõikega 10, mis sätestab, et teavet vahetatakse inglise keeles.</p> <p>Esiteks tõstatame küsimuse kohtunikega seotult – kohtu luba vajavas olukorras peab selle normi kohaselt kohus tutvuma materjalidega inglise keeles, et otsustada loa andmine või andmisest keeldumine. Puudub teave, kuidas on korraldatud materjalide tõlge? Taotluse võib koostada eesti keeles, aga materjalid ilmselt siis eelnõu järgi ei ole eesti keeles. Kas saab eeldada, et sellist infot peab kohtunik suutma hallata inglise keeles? Palume neid küsimusi seletuskirjas käsitleda, et selguks, kas ja kuidas on korraldatud nt materjalide tõlge.</p> <p>Teiseks markeerime, et direktiivi artikkel 11 kohaselt ei pea olema keelenõue sätestatud seaduse tasandil. Direktiiv näeb ette kohustuse edastada kasutatavate keelte nimekiri komisjonile. See jätab paindlikumad võimalused kasutatavate keelte nimekirja vajadusel muuta. Tekib küsimus, mis juhtub olukorras, kui taotlus esitatakse muus keeles, nt Soomega kiireloomulise teabevahetuse korral kas soome või eesti keeles. Justiitsministeerium ei poolda ülereguleerimist ja põhjendamatult seaduse tasandil sedavõrd jäika lähenemist. Palume norm eelnõust välja jätta.</p>	<p>Antud selgitus.</p> <p>Teabevahetuse keelenõue kohaldub sellele osale teabest, mis edastatakse teisele liikmesriigile ning teabele, mida soovitakse lisada kriminaalasja toimikusse (KrMS § 10 lg 3) ja mille kohta on vastava riigi luba. Siseriiklikult (asutuste vahel) võib teabetaotluse täitmiseks peetav suhtlus toimuda eesti keeles. Teabetaotluse nn lõpliku tõlke eest vastutab ühtne kontaktpunkt (või teabetaotlust iseseisvalt täitev uurimisasutus). Juhime seejuures tähelepanu asjaolule, et direktiivi ülevõtmise ajal on Europolil valminud SIENA-s kasutatav masintõlke rakendus.</p>
7.	<p>Eelnõu § 1 p 1 (KrMS § 508⁸² lg 1 p 6) – kõnealuse normi kohaselt keeldutakse teabetaotlusele vastamisest juhul, kui</p>	<p>Arvestatud.</p> <p>Eelnõu tekstist jäetud välja sõna „selgelt“.</p>

	<p>teabevahetus on teabevahetus eesmärki arvestades selgelt ebaproportsionaalne. Selline sõnastus jätab mulje, et olukorras, kus proportsionaalsus ei ole piisavalt selge, on võimalus teabevahetuseks. Selgitame, et selline kontseptsioon on vastuolus IKÜM artiklis 5 lg punktis b sätestatud eesmärgipärasuse põhimõttega, mille kohaselt tohib isikuandmeid töödelda selgelt kindlaks määratud ja üksnes õiguspärastel eesmärkidel. Eelnevast tulenevalt palume normist sõna „selgelt“ välja jätta.</p>	
8.	<p>Eelnõu § 3 p 1 (PPVS § 7⁶³) – kõnealune norm sätestab, et KrMS-s reguleeritud teabevahetus toimub töövoosüsteemis, samas ei ole eelnõus reguleeritud, kes on töövoosüsteemi vastutav töötleja.</p> <p>Selgitame, et igasugune isikuandmete töötlemine riivab PS §-s 26 sätestatud õigust eraelu puutumatusele. PS § 11 kohaselt tohib õigusi ja vabadusi piirata ainult kooskõlas põhiseadusega. See tähendab, et niisugune piirang peab olema kooskõlas ka PS § 3 esimese lausega, mille kohaselt teostatakse riigivõimu üksnes PS ja sellega kooskõlas olevate seaduste alusel. Sättes väljendatud üldise seadusereservatsiooni põhimõtte järgi peab põhiõigusi puudutavates küsimustes kõik olulised otsused langetama seadusandja.</p> <p>Asjaolu, kes on isikuandmete vastutav töötleja, on oluline küsimus, mistõttu palume eelnõus sätestada ka töövoosüsteemi vastutav töötleja.</p>	<p>Arvestatud.</p> <p>Eelnõus täiendatud PPVS § 25⁹ lg 2 (eelnõu eelmises versioonis § 7⁶³) ning lisatud PPA töövoosüsteemi vastutava töötlejana.</p>
9.	<p>Eelnõu § 3 p 1 (PPVS § 7⁶⁴ lg 3) – kõnealune norm sätestab, et töövoosüsteemis säilitatakse isikuandmeid seni, kui see on vajalik, et ühtne kontaktpunkt saaks täita talle KrMS-s sätestatud ülesandeid.</p> <p>Samas on seletuskirjas selgitatud, et andmete säilitamise tähtaeg on sõltuvuses KarS-i aegumistähtaegadest. Juhime tähelepanu asjaolule, et KrMS-s on ühtse kontaktpunkti ülesanne vahetada teavet kontaktpunktide ja uurimisasutustega, kui teabevahetus on toimunud, siis vajalikud andmed säilitatakse juba edasi vastava menetluse juures (toimikus), millele kohalduvad eraldi regulatsioonid ning teavet säilitatakse nende asutuste ülesannete täitmiseks, kelle pädevuses on konkreetse menetluse läbiviimine. Seetõttu tuleks isikuandmed</p>	<p>Arvestatud.</p> <p>Selgitatud vastustes AKI märkustele (p 2, 3).</p>

	<p>töövoosüsteemist peale edastamist kustutada. Palume selles osas seletuskirja muuta.</p> <p>Ühtne kontaktpunkt saab andmeid säilitada üksnes talle seadusega pandud ülesannete täitmiseks. Palume eelnõu täiendada ja kavandada säte, mille kohaselt säilitab ühtne kontaktpunkt isikuandmeid seni, kui need on edastatud asja menetlevale asutusele</p>	
10.	<p>Eelnõu § 3 p 1 (PPVS § 7⁶⁴ lg 6) – kõnealuse normi kohaselt on töötlussüsteemi andmed juurdepääsupiiranguga ja asutusesiseseks kasutamiseks. Selgitame, et teavet saab tunnistada asutusesiseseks kasutamiseks siis, kui esineb mõni AvTS § 35 lg 1 nimetatud asjaolu, muul juhul on tegemist avaliku teabega.</p> <p>Kõnealuse lõike puhul ei ole tegemist eriseadusest tuleneva juurdepääsupiirangu alusega ning üldise AvTS-i regulatsiooni kohaldumise tõttu tuleb see norm eelnõust välja jätta.</p> <p>Kui teabe töötlemisel tuleb vajadusel kohaldada ka PPVS §-s 7⁴⁸ sätestatud andmesubjekti õiguste piiranguid, siis palume seda seletuskirjas markeerida.</p> <p>Samuti palume üle vaadata ja täiendada PPVS § 7⁴⁸, et see oleks kooskõlas IKÜM artikliga 23, õiguskaitse direktiivi artikliga 16 ja IKS-ga.</p> <p>Seaduslik meede andmesubjekti õiguste piiramiseks peab olema õigusselge, sh on ka Euroopa Andmekaitse nõukogu leidnud, et eelkõige peab siseriiklik õigus olema oma sõnastuses piisavalt selge, et anda kodanikele piisavat teavet asjaolude ja tingimuste kohta, mille korral vastutavatel töötajatel on õigus selliseid piiranguid rakendada. Samuti leidis Euroopa Andmekaitse nõukogu, et piirangu kohaldamine oleks isiku suhtes „eeldatav“, peab olema määratletud ka piirangu ajaline kestus. Eriti kui piirangut saab kohaldada piisavalt määratlemata tingimustel. Juhime tähelepanu, et ajalist piirangut PPVS-i kõnealune säte ei reguleeri.</p>	<p>Arvestatud.</p> <p>Selgitatud vastustes AKI märkustele (p 2, 3).</p>
11.	<p>Palume arvestada ka käesoleva kirja lisades esitatud eelnõu ja seletuskirja failis jäljega tehtud märkustega.</p> <p>Vastavalt Vabariigi Valitsuse reglemendi § 6 lõikele 5 palume eelnõu esitada Justiitsministeeriumile täiendavaks kooskõlastamiseks pärast praegusel</p>	<p>Arvestatud.</p>

	kooskõlastamisel saadud arvamuste läbivaatamist ja vajaduse korral eelnõu parandamist, et enne eelnõu Vabariigi Valitsusele esitamist kontrollida selle vastavust hea õigusloome ja normitehnika eeskirjale.	
Rahandusministeerium		
1.	<p>Võimalus juurdepääsuks SIENA kaudu edastatud teabele peab olema ette nähtud ka sellisel uurimisasutusel, kes konkreetsel juhul pole olnud otsene teabevahetaja.</p> <p>Eelnõust nähtub, et ühelt poolt on kavandatava fookus suunatud infovahetusele teiste liikmesriikide ja Europoliga, teisalt valdab Politsei- ja Piirivalveamet (edaspidi PPA) kontaktpunkti staatuses äärmiselt suurt andmemassiivi, kuid kõrvale on jäetud muud, konkreetse teabetaotluse või -edastusega vahetut puutumust mitteomavad siseriiklikud (uurimis)asutused.</p> <p>Samas, kui näiteks Portugal suhtleb Keskkonnaametiga, kuid Maksu- ja Tolliametini see teadmine ei jõua, või kui Maksu- ja Tolliamet suhtleb küll Rumeeniaga, aga siinsel Konkurentsiametil pole sellekohast teadmist ette nähtud, - samas huvipakkuvad isikud võivad eri uurimisasutustel olla samad, rääkimata kokkupuutepunktidest erinevate kuritegude puhul (näiteks keskkonnakuritegu + tollikuritegu või maksukuritegu + konkurentsikuritegu) - selline killustatud praktika ei ole perspektiivis jätkusuutlik.</p> <p>Eelnevast tulenevalt palume täpsustada, kas direktiiv võimaldaks laiemat suhtlust ja juurdepääsu andmekogudele. Teeme ettepaneku täiendada politsei- ja piirivalve seadusesse (edaspidi <i>PPVS</i>) lisatava §-i 7⁶⁴ lõiget 6 uue lausega järgmises sõnastuses: "Juurdepääs töövoosüsteemi andmetele on kõigil uurimisasutustel." Kui kogu andmekoosseisule (vt <i>PPVS</i> uue § 7⁶⁴ lg 1 kataloog) juurdepääsu pole võimalik kehtestada, siis tuleks seda teha vähemalt osale sellest, võimaldamaks Eestis arusaama ja ülevaadet sellest, kes, kus, kelle suunas ja millega seoses toimetak.</p>	<p>Antud selgitus.</p> <p>Juurdepääsu SIENA kaudu edastatud teabele ei ole ühegi uurimisasutuse jaoks piiratud. Vastupidi, juurdepääs on ette nähtud, et täita direktiivi eesmärki – edendada multidistsiplinaarset ja rahvusvahelist koostööd raskete piiriüleste kuritegude vastases võitluses.</p> <p>Kuigi direktiivi ülevõtmisel ei ole piiratud ressursside tõttu võimalik lahendada kõiki andmekogudele (nt infosüsteemile POLIS) juurdepääsu küsimusi, on plaanis nende teemadega tegeleda direktiivi ülevõtmise järgselt.</p> <p>Uurimisasutuste juurdepääs töövoosüsteemi andmetele, kus Eesti osalusega teabevahetus registreeritakse, on meie hinnangul piisaval tasemel ette nähtud eelnõukohase KrMS § 508⁸⁶ lõikega 2, mis sätestab ühtse kontaktpunkti töös osalemise, mille osaks on ka vajadusel juurdepääs andmetele.</p> <p>Õiguslik alus juurdepääsuks SIENA-le, kus kogu Eesti uurimisasutuste ja teiste EL-i liikmesriikide õiguskaitseasutuste vahetatav teave on nähtav, on olemas kõigil KrMS §-s 31 lg 1 nimetatud uurimisasutustel.</p>
2.	Laienev kohustus (ööpäevaringne teabevahetus) on eelnõust tulenevalt ilmselt vältimatu, kuid üldine põhimõte võiks olla, et kui protsesse automatiseeritakse (eriti kui luuakse uus	<p>Antud selgitus.</p> <p>Ööpäevaringne teabevahetus ühtse kontaktpunkti kaudu toimub ka täna, ent</p>

	<p>platvorm), peaks lisanduva tööjõu vajadus olema väike ning selle tagab kaasuvate protsesside ülevaatamine. Sellekohane analüüs võiks seletuskirjas olla põhjalikum.</p>	<p>puudutab valdavalt vaid PPA teavet. Ressursivajaduse kasv (isikkoosseis) on tingitud asjaolust, et edaspidi tuleb vahetada ööpäevaringselt kõikide uurimisasutuste teavet, sh tagada protsessi nõuetekohasus (nii taotluste ja vastuste sisuline kontroll kui vajadusel ka keelenõudele vastavuse tagamine, mis võib tähendada PPA-le kogu teabevahetuse tõlkimise kohustust). Eelkirjeldatud probleemkohtadele töövoosüsteemi loomine lahendust ei paku – töövoosüsteemi näol on tegemist pelgalt teabe süstematiseerimise ja koondamise abivahendiga.</p> <p>Praegusel juhul, kus on kindlalt ette näha vaid ühe asutuse töökoormuse kasv (PPA kui riiklikult määratud ühtne kontaktpunkt) ja teistele asutustele direktiivi ülevõtmisega erilisi kulutusi ega töökoormuse kasvu teki, tuleks tagada (riikliku) ühtse kontaktpunkti suutlikkus koormuse kasvuga toime tulla, st direktiivist tulenevat kohustust nõuetekohaselt täita.</p> <p>Tööjõu vajaduse vähendamiseks tasuks SIM hinnangul kaaluda siseriiklikult erinevate asutuste kontaktpunktide (eeskätt PPA ja EMTA) konsolideerimist, ent tegemist on peaaesjalikult asutuste töökorralduse ja ressursikasutuse küsimusega, mistõttu peaksid vastav initsiatiiv tulema neilt.</p>
3.	<p>Seletuskirja kohaselt kaasnevad eelnõu rakendamisega kulud IT investeeringuteks (töövoosüsteemi üle viimine uuele platvormile) 500 000 eurot, lisaks uute ametikohtade loomiseks 2025. a 500 000 eurot ja alates 2026. aastast 481 000 eurot aastas. Seletuskirjas ei ole välja toodud arvestuse aluseid kirjeldatud kuludele. Arvestades riigi rahalist seisu ja võimalust, et lisavahendeid ei eraldata, tuleb kulud katta Siseministeeriumi eelarvest või leida võimalus neid rahastada Euroopa Liidu toetuste kaudu.</p> <p>Juhime tähelepanu, et seaduse vastu võtmisega ei saa tekkida n-ö automaatseid lisakulusid riigieelarvele. Siduvate rahaliste otsuste tegemine on koondatud riigi eelarvestrateegia ja riigieelarve protsessi, kus kõrvutatakse riigi kõik rahalised võimalused ja vajadused.</p>	<p>Mittearvestatud.</p> <p>Vastuseks väitele, et seaduse vastu võtmisega ei saa tekkida n-ö automaatseid lisakulusid, selgitame, et ka EL-iga liitumine on seaduse vastuvõtmine, millega kaasnevad lisaks n-ö automaatsetele lisatuludele, lisakulud.</p>

Andmekaitse Inspeksioon		
1.	<p>Teabetaotluse kontrollkohustus Eelnõu § 508⁸¹ lg 1 näeb ette, et ühtne kontaktpunkt ehk PPA kontrollib teisest EL-i liikmesriigist saabunud taotluse nõuetekohasust, lubatavust ja sellele vastamise võimalikkust ning vastab taotlusele ise või edastab selle vastamiseks ühele või mitmele uurimisasutusele. Eelnõu § 508⁸⁶ lg 4 kohaselt ei kohaldu § 508⁸¹ lg-st 1 tulenev kontrollkohustus uurimisasutusele ka uurimisasutuse iseseisva teabevahetuse korras. Samas § 508⁸¹ lg 1 kohta seletuskirjas öeldust tulenevalt peab uurimisasutus teabetaotluse saamisel igakordselt kaalutlema teabetaotluse asjakohasust ja vajalikkust selleks, et vältida põhjendamatut või ebaproportsionaalselt suures koguses teabe edastamist. Ka § 508⁸² lg 1 osas on seletuskirjas märgitud, et taotluse saamisel kontrollib ühtne kontaktpunkt või uurimisasutus selle nõuetekohasust ning puuduste korral taotlusele vastamisest keeldutakse. Seega jääb eelnõu ja seletuskirja koostoimes vaadates arusaamatuks, kas teabetaotluse kontrollkohustus laieneb uurimisasutusele või mitte (sh kui siiski mitte, kuidas on mõeldud tagada teabetaotluse nõuetekohasuse, lubatavuse ja sellele vastamise võimalikkuse kontrollimine § 508⁷⁸ lg-s 5 ettenähtud uurimisasutuse iseseisva teabevahetuse puhul). AKI soovib vaadata teabetaotluse kontrollkohustuse regulatsiooni üle ning vajadusel täiendada ja täpsustada nii eelnõu kui ka seletuskiri.</p>	<p>Antud selgitus.</p> <p>Selgitame, et reeglina toimub kogu teabevahetus läbi ühtse kontaktpunkti, kes on SIENA vilunud ja ööpäevaringne kasutaja. Seega vastutab reeglina ühtne kontaktpunkt teabevahetuse nõuetekohasuse eest. See aga ei tähenda, et uurimisasutusel puudub igasugune kohustus temale edastatud teabevahetustaoitlusi kontrollida. Uurimisasutus peab eelnõukohase KrMS § 508⁹⁰ lõike 5 punkti 2 kohaselt järgima teabetaotlusele vastamisel KrMS-i 19. peatüki 8. jao 10. jaotise 2. alljaotises ühtsele kontaktpunktile sätestatud nõudeid. Nii peab uurimisasutus kontrollima teisest EL-i liikmesriigist saabunud taotluse nõuetekohasust ja keeldumisaluste puudumist, kui ta asub ise oma pädevuse piires teavet vahetama, sh teabevahetustaoitlusele iseseisvalt vastama.</p>
2.	<p>Teabevahetuse proportsionaalsus</p> <p>Eelnõu § 508⁸² lg 1 p 6 näeb ette kohustuse keelduda teabetaotlusele vastamisest, kui teabevahetus on selle eesmärgi arvestades selgelt ebaproportsionaalne. Viidatud eelnõu sõnastuses kasutatud sõna „selgelt“ võimaldab eeldada, et kui ebaproportsionaalsus ei ole piisavalt selgelt tuvastatav, võib teabevahetus ikkagi toimuda. Nimetatud sõnastus läheb aga vastuollu IKÜM art 5 lg 1 p-s b sätestatud eesmärgipärasuse põhimõttega, mille kohaselt tohib isikuandmeid koguda täpselt ja selgelt kindlaksmääratud ning õiguspärastel eesmärkidel ning neid ei töödelda hiljem viisil, mis on nende eesmärkidega vastuolus. Ehk andmetöötlus ei vasta isikuandmete kaitse nõuetele mitte ainult siis, kui see on selgelt ebaproportsionaalne, vaid ka siis, kui andmetöötluse eesmärgipärasuse (proportsionaalsuse) võib seada kahtluse alla. AKI arvates peaks sätte ühiselt mõistetavuse ja</p>	<p>Arvestatud.</p> <p>Selgituseks: ehkki direktiivi artikli 4 lõike 3 punktis a on sätestatud, et taotletud teave peab olema vajalik ja proportsionaalne, oli eelnõus keeldumisaluseks ette nähtud sõnastus „selgelt ebaproportsionaalne“ seetõttu, et kui ebaproportsionaalsus ei ole piisavalt selgelt tuvastatav, sellest ei keelduta.</p> <p>Ebaproportsionaalsus ei pruugi olla piisavalt selgelt tuvastatav, sest Eestil puudub taotluse saades reaalne võimalus kontrollida eelnõukohase KrMS §-s 508⁹⁴ sätestatud nõuete (mis on võetud direktiivist ja kehtivad seega ka vastupidi) täitmist teise liikmesriigi õiguskaitseasutuse või ühtse kontaktpunkti poolt. Tegemist on teataval määral liikmesriikide vastastikkuse usalduse küsimusega, nn ka EIO-de puhul. Näiteks, kas</p>

	<p>õiguspärase kohaldamise tagamiseks loobuma sõna „selgelt“ kasutusest.</p>	<p>teabe taotlemise põhjus ja seos isiku ning kuriteo vahel on objektiivsed. Riisiko selle eest lasub taotluse esitajal. Küll aga on tuvastatav selge ebaproportsionaalsus, nt kõikide teatud marki sõidukite omanike kohta päringu tegemine kuriteo toimepanija tuvastamiseks kuriteo puhul, mille õigushüve kahjustamise intensiivsus ei kaalu üle põhiõiguste riivet.</p> <p>Arvestades, et nimetatud sõnastus läheb vastuollu IKÜM art 5 lg 1 p-s b sätestatud eesmärgipärasuse põhimõttega ning direktiivis kasutatakse IKÜM-i konformset sõnastust, lähtume AKI pakutud sõnastusest.</p>
3.	<p>Töövoosüsteemis isikuandmete säilitamine IKS § 17 lg 1 kohaselt kehtestatakse töödeldavatele isikuandmetele säilitamise tähtaeg seaduse või määrusega, kusjuures peab säilitustähtaeg olema sätestatud üheselt arusaadavalt ning seletuskirja tuleb lisada põhjendused selle pikkuse kohta (arvestades minimaalsuse põhimõtet ehk tagada tuleb andmete säilitamise aja piirdumine rangelt minimaalselt vajalikuga). Isikuandmete selgelt määratletud säilitustähtaeg on läbipaistva andmetöötluse (IKÜM art 5 lg 1 p a) lahutamatu osa. AKI hinnangul ei ole töövoosüsteemis isikuandmete säilitamine reguleeritud arusaadavalt ja läbipaistvalt, sh seletuskirjas toodud põhjendused on puudulikud. PPVS § 7⁶⁴ lg 3 kohaselt säilivad töövoosüsteemis isikuandmed seni, kuni on vajalik, et ühtne kontaktpunkt saaks täita talle käesolevas peatükis pandud ülesandeid. Nimetatud sõnastus ei anna mitte mingit selgust selles osas, kui pikalt saab tegelikult töövoosüsteemis isikuandmeid säilitada. Seletuskirja kohaselt on isikuandmete säilitamise vajaduse möödumine seotud KarS §-s 81 nimetatud aegumistähtaegadega. Tulenevalt PPVS § 7⁶³ lg-s 2 sätestatud töövoosüsteemi eesmärgist (registreerida teabevahetust ja koguda statistikat) ning § 7⁶⁴ lg-s 1 väljatoodud andmete koosseisust on küsitav, et nimetatud (isiku)andmeid saaks seostada karistusõigusliku aegumistähtajaga. Töövoosüsteemis ei töödelda andmeid süüteo kohta, seega ei ole arusaadav ka seadusandja soov siduda teabevahetusega (mis ei pruugi isegi olla seotud konkreetse ja selgelt määratletava süüteo koosseisuga) seotud isikuandmete säilitamise vajaduse KarS §-s 81 ettenähtud süütegude aegumistähtaegadega.</p>	<p>Arvestatud.</p> <p>Eelnõukohase PPVS-i § 25¹⁰ lõikes 3 nähakse ette, et töövoosüsteemis säilitatakse isikuandmeid kaks aastat teabevahetuse lõppemisest arvates, välja arvatud, kui:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) andmeid on vaja säilitada pikemalt seoses poolelioleva menetluse või konkreetse õiguskaitseasutuse teabetaotlusega, 2) andmete säilitamine on vajalik aruandekohustuse või auditeerimise eesmärgil. <p>Kaheaastane periood annab piisavalt aega, et lahendada seotud küsimused ja esitada vajalikud aruanded. Rootsi direktiivi artikli 16 lõike 4 kohaselt peab ühtne kontaktpunkt hiljemalt kuus kuud pärast teabevahetuse lõppu hindama, kas isikuandmeid on endiselt vaja säilitada, ning seejärel andmeid korrapäraselt läbi vaatama. See loob mehhanismi andmete kustutamiseks enne maksimaalse tähtaja lõppu, kui nende säilitamine pole enam vajalik. Kahest aastast lühem säilitusaeg võib osutuda ebapiisavaks, kui õiguskaitseasutused vajavad andmeid võimalike edasiste menetluste või vaidluste lahendamiseks. Kaheaastane säilitamise tähtaeg tasakaalustab vajaduse teabevahetuse jälgitavuse, aruandluse ja turvalisuse vahel ning tagab, et isikuandmete säilitamine on proportsionaalne ega ületa vajalikku aega.</p> <p>Märkuse osas, et töövoosüsteemis ei töödelda andmeid süüteo kohta, märgime, et see on ekslik – direktiivikohane andmevahetus toimub siis, kui andmed on asjakohased süütegude tõkestamise, avastamise või uurimise eesmärgil. Ehk, kui ei esine vähemalt kahtlust, et toime on</p>

	<p>Arvestades lisaks teabevahetuse eesmärki edastada teavet, mis on õige, täielik ja ajakohane (ei ole aegunud), jääb arusaamatuks, milleks säilitada nt raske kuriteo võimaliku tunnistaja kontaktandmetega seotud teabetaotluse andmeid töövoosüsteemis igavesti (KarS-i § 81 lõikes 2 sätestatud aegumise erireegli kohaselt agressioonikuritegu, genotsiidikuritegu, inimsusevastast kuritegu, sõjakuritegu ja kuritegu, mille eest on ette nähtud eluaegne vangistus, puudutava teabe puhul säilitatakse isikuandmeid alaliselt, kuna vastavad kuriteod ei aegu), kui sellise teabevahetusega seotud kontaktandmed võivad iga hetk muutuda. Üaltoodust tulenevalt soovib AKI kehtestada seadusega konkreetne säilitustähtaeg lähtuvalt nimelt töövoosüsteemi eesmärkidest isikuandmete kasutamise vajadusest ning täiendada seletuskiri vastavate põhjenduste ja selgitustega.</p>	<p>pandud või toime pannakse süütegu, andmevahetust ei toimu.</p>
<p>4.</p>	<p>Töövoosüsteemi juurdepääsupiirang</p> <p>Märgime, et üldiselt saab asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabele kehtestada juurdepääsupiirang viieks aastaks, mille võib asutuse juht pikendada kuni viie aasta võrra, kui juurdepääsupiirangu kehtestamise põhjus püsib (AvTS § 40 lg 1). Asutusesiseseks kasutamiseks tunnistatud isikuandmeid sisaldavale teabele kehtib juurdepääsupiirang selle saamisest või dokumenteerimisest alates 75 aastat või isiku surmast alates 30 aastat, või kui surma ei ole võimalik tuvastada, siis 110 aastat, alates isiku sünnist. Eriseadusega võib nimetatud korrast kõrvale kalduda ning vajadusel kehtestada pikemat juurdepääsupiirangut (kehtestada erikord). PPVS § 7⁶⁴ lg 6 sätestatud juurdepääsupiirangu regulatsioonist ega seletuskirjast ei selgu, kas tegemist on erikorraga ning kui jah, siis kui pikalt kehtib juurdepääsupiirang töövoosüsteemi andmetele. Lähtuvalt töövoosüsteemi eesmärgist võib AKI eeldada, et mõeldud on ikkagi töövoosüsteemile tervikuna juurdepääsu piiramisega ehk seadusandja soov on kehtestada eriseadusega juurdepääsupiirangu erikord. Ühtlasi jääb arusaamatuks, kas ja kuidas on tagatud andmesubjekti õigus saada enda kohta käivat teavet tulenevalt IKÜM art-ga 15 ettenähtud õigusest. Kui seadusandja eesmärgiks on piirata ka andmesubjekti õigust saada teavet enda isikuandmete töötlemise kohta, peaks see olema eelnõus selgelt kajastatud. IKÜM art 23 võimaldab siseriikliku õiguse seadusandliku</p>	<p>Arvestatud.</p> <p>Mõistame AvTS-i kandvat põhimõtet, mille kohaselt kogu teave, mida riik oma ülesannete täitmise käigus töötleb, on eelduslikult avalik. Samuti leiame, et AvTS-is sisalduvad juurdepääsupiirangud katavad ära üldjuhul kõik võimalikud juhud, millal on õigustatud andmetele juurdepääsu piirata.</p> <p>Näiteks, teiselt riigilt laekuva teabetaotluse ja teabe puhul tuleb sellele juurdepääsu piirata (erijuhiste puudumisel – direktiivi art 3 p-d c, d) AvTS § 40 lg 1¹ alusel (välisriigi poolt edastatud juurdepääsupiirangu märkega teave loetakse asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks) juurdepääsupiiranguga teabe loonud riigi määratud tähtaja lõpuni. Seda ka AvTS § 35 lg 1 p 3 alusel (teave, mille avalikuks tulek kahjustaks riigi välissuhtlemist).</p> <p>Eesti poolt edastatava teabetaotluse ja teabe puhul tuleb juurdepääsu piirata peaaesjalikult AvTS § 35 lg 1 p-de 1 (kriminaalmenetluses kogutud teave, mida ei ole avaldatud), AvTS § 35 lg 1 p 3 alusel (teave, mille avalikuks tulek kahjustaks riigi välissuhtlemist), p 5¹ (teave uurimisasutuse tegevuse meetodite ja taktika kohta, kui selle avalikuks tulek võib raskendada süütegude avastamist või soodustada nende toimepanemist), p 11 (teave süüteo</p>

<p>meetmega piirata isikute IKÜM artiklites 12-22 ja artiklis 34, samuti artiklis 5 sätestatud kohustuste ja õiguste ulatust, kui selline piirang austab põhiõiguste ja -vabaduste olemust, on demokraatlikus ühiskonnas vajalik ja proportsionaalne. Põhjenduspunkt 73 lisab, et selline piirang peab olema kooskõlas harta ja Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitsekonventsioonis sätestatud nõuetele. Teisisõnu tähendab see, et sellised piirangud ei saa olla absoluutsed, ajaliselt piiramatud ning tagatud peavad olema kaitsemeetmed. Euroopa Kohus on öelnud, et õigusaktid, mis sisaldavad sellist riivet lubavat meedet, peavad sätestama selged ja täpsed reeglid, mis reguleerivad kõnealuse meetme ulatust ja kohaldamist ning kehtestavad miinimumnõuded, millest tulenevalt on isikutel, kelle isikuandmetega on tegu, piisavad tagatised, mis võimaldavad neid andmeid kuritarvitamise ohu eest tõhusalt kaitsta (vt selle kohta 2. märtsi 2021. aasta kohtuotsus Prokuratuur (tingimused elektroonilise side andmete juurdepääsuks), C-746/18, EU:C:2021:152, punkt 48 ja seal viidatud kohtupraktika). Seega peavad IKÜM artikli 23 alusel võetud meetmed olema selged ja täpsed ning nende kohaldamine peab olema õigussubjektidele ettenähtav. Eelkõige peab viimastel olema võimalik kindlaks teha asjaolud ja tingimused, mille esinemisel võib neile selle määrusega antud õiguste ulatust piirata.¹ Eeltoodust tulenevalt vajab AKI hinnangul juurdepääsu piirangut puudutav regulatsioon täpsustamist nii eelnõu kui ka seletuskirja tasandil.</p>	<p>toimepanemise või selle ohvriks langemise kohta enne avalikku kohtuistungit või õigusrikkumise asjas otsuse langetamist või asja menetluse lõpetamist) ja p 12 (isikuandmed, kuna nendele juurdepääsu võimaldamine kahjustaks oluliselt andmesubjekti eraelu puutumatust).</p> <p>Arvestades aga asjaolu, et juurdepääsu töövoosüsteemis olevatele andmetele ning nende töötlemisele piiratakse sisuliselt igal juhul AvTS §-s 35 sisalduvatel erinevatel alustel, oleme pidanud otstarbekamaks rakendada AvTS §-s 35 lg 1 p 19 sellisteks puhkudeks ette nähtud võimalust kehtestada absoluutne juurdepääsupiirang, sest juurdepääsupiirangu seadmisel ei ole tegemist mitte ametniku kaalutlusega, kas piirangut teabe suhtes kohaldada või mitte, vaid hindamisega, millisel konkreetsel alusel seda teha tuleb.</p>
Riigiprokuratuur	
<p>1. Eelnõu materjalidest nähtuvalt sätestatakse KrMS §-s 508⁷⁸ teabevahetuse üldpõhimõtted. KrMS § 508⁷⁸ lg 7 kohaselt, kui teabe Euroopa Liidu liikmesriigile või Europolile edastamiseks peab olema käesoleva seadustiku § 214 kohaselt kohtu või prokuratuuri luba, tagab kohus või prokuratuur selle taotluse lahendamise ööpäev ringi. Seega viidatakse KrMS § 508⁷⁸ lg-s 7 §-le 214, nimetades kohtu või prokuratuuri luba, kuid §-s 214 on sätestatud ainult prokuratuuri loal andmete avaldamine ning jääb selgusetuks, kas ja millises olukorras kohus vastava loa annab. Samuti peab prokuratuur vajalikuks, et vähemalt seletuskirjas selgitataks, kuidas prokuratuuri poolt sellise loa andmine toimub, kuivõrd jääb arusaamatuks, kes ja millises vormis</p>	<p>Antud selgitus.</p> <p>Sõnastus, kus viidatakse KrMS §-le 214 ja nimetatakse kohut ja prokuratuuri, tuleneb meiepoolsest sõnastuse veast, mille parandame. Tegelikult viitame kohtueelses menetluses kehtivale prokuratuuri infomonopolile (KrMS § 214) ning teatud erijuhtudel vajadusele küsida kohtult luba. Kohtult loa küsimise vajadus võib tõusetuda eeskätt siis, kui teabetaotlus puudutab andmeid, mis on avaldatud osaliselt või täielikult kinniseks kuulutatud kohtumenetluses</p> <p>Prokuratuuri loa andmise osas selgitame, et prokuratuurilt teabe avaldamiseks loa küsimine on jätkuvalt KrMS § 30 lg-st 1 tulenevalt</p>

<p>prokuratuurilt nimetatud luba küsima hakkab. Seletuskirjas märgitakse, et valveprokuröri olemasolust justkui ei piisa ja prokuratuuriseaduse § 222 lg-s 1 sätestatu on direktiivi ülevõtmiseks liiga üldsõnaline, kuid puudub info, kuidas olukorda lahendada peaks või kuidas selline luba anda tuleks. Senisest praktikast lähtudes tuleks pöörduda konkreetset kriminaalasja juhtiva prokuröri poole, et temalt vastav luba küsida, seejuures valveprokuröri puudub otsustusõigus, sest valveprokurör ei ole kursis, kas teabe jagamine võib kõnealust kriminaalmenetlust kahjustada. Samas võib valveprokurör olla n-ö prokuratuuri kontaktpunkt, kes saab taotluse vastu võtta ja õige prokuröriga kontakteeruda.</p> <p>Prokuratuur toetab kriminaalmenetluse seadustiku muutmise ja sellega seondult teiste seaduste muutmise seaduse eelnõud ning sellega tihedamat koostööd Euroopa Liidu liikmesriikide õiguskaitseasutuste vahel ja Europoliga.</p>	<p>prokuratuuri korraldada, st määrata, kas see tuleb anda taasesitamist võimaldavas vormis, telefonitsi vms. Kuigi loa vormistus pole otseselt oluline teabe vahetamisel, on see tähtis loa puudumisel vastutuse määramisel, eriti siseriiklikult.</p> <p>Eelnõus on sätestatud prokuratuuri kohustus tagada valmisolek teabevahetusloa andmiseks ööpäev ringi. Kuigi see on praktiline ja seni pole selles valdkonnas suuremaid probleeme olnud, ei nõua kehtiv prokuratuuriseaduse § 222 lõige 1 prokuratuurilt ööpäevaringset reageerimisvõimekust, kuid direktiiv kohustab seda tagama.</p> <p>Praeguse praktika kohaselt tuleks pöörduda konkreetset kriminaalasja juhtiva prokuröri poole, et temalt luba saada. Samas peab prokuratuur looma asendusskeemi olukordadeks, kus asja menetlev prokurör pole kättesaadav. SIM-i hinnangul saaks see toimida valveprokuröri kaudu, kelle kontaktid (nt valvetelefon või töögraafik) on ühtsele kontaktpunktile teada. Asendusskeem on vajalik selleks, et taotlus saaks õigeaegselt menetletud, st luba või keelduv vastus antaks ühtsele kontaktpunktile eelnõukohase KrMS § 508⁹² (eelnevalt § 508⁸³) lõike 2 punktist 1 tuleneva minimaalse tähtaja, s.o 8 tunni jooksul üle-eestiliselt.</p>
---	---